

Protocol Meldcode

Inleiding

De NFG (de Nederlandse Federatie Gezondheidszorg) is een onafhankelijke belangenbehartigingsorganisatie voor professionals werkzaam in het complementaire psychosociale werkveld. Deze hulpverleners werken verspreid over heel Nederland. Het betreft hulpverleners die in hun werk zowel met kinderen als met volwassenen te maken hebben. Zij hebben, indien zij huiselijk geweld of kindermishandeling signaleren, de verantwoordelijkheid om dit te stoppen door tijdig hulp in te schakelen of een melding te doen. Gaat de hulpverlener over tot melden, dan zullen zij de stappen van de meldcode dienen in te zetten.

De aandachtfunctionaris

De NFG heeft naar deze hulpverleners een ondersteunende en adviserende taak. Hiertoe hebben zij een aandachtsfunctionaris aangesteld.

De aandachtsfunctionaris ondersteunt en adviseert die hulpverleners die te maken krijgen met huiselijk geweld en/of kindermishandeling en eengerelateerd geweld (zie stappenplan meldcode). De hulpverlener is niet verplicht het protocol van de NFG te volgen en kan dit ook zelfstandig doen. Wel is in de meldcode de collegiale consultatie een verplichte stap.

Wil men de aandachtsfunctionaris consulteren, dan is er een vertrouwelijk telefoonnummer en e-mailadres, zie www.de-nfg.nl

De aandachtsfunctionaris legt een dossier aan van alle gemelde gevallen.

De aandachtsfunctionaris is lid van de LVAK (landelijke Vakgroep Aandachtfunctionarissen Kindermishandeling) en kan op hen een beroep doen voor advies.

Meldrecht of meldplicht?

Alle hulpverleners zijn gehouden aan hun beroepsgeheim. Hierdoor kan men soms twijfelen of men wel of niet zal melden. Er is geen sprake van meldplicht maar van een meldrecht. Er is namelijk geen bewijs dat een wettelijke meldplicht leidt tot het terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling. In het buitenland, waar er sprake is van plicht, blijkt men vaak onnodig te melden uit angst voor aansprakelijkheid bij niet melden.

De wet verplicht wel alle organisaties en hulpverleners die werken in de gezondheidszorg, jeugdzorg, onderwijs, kinderopvang enz. een aan hun organisatie aangepaste meldcode te hanteren.

Het kunnen signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling dient een grondhouding te zijn van de NFG-hulpverlener. Dit gaat vooraf aan de meldcode en wordt ook wel stap 0 genoemd.

Stappen Meldcode

Stap 1

De signalen in kaart brengen
(zie signaleringslijsten
onderaan).
Documenteren
Kindcheck

Wie: de hulpverlener dient feiten en signalen uit elkaar te houden. Bij het documenteren en bij informatie van derden dient de bron te worden vermeld.
Indien er sprake is van een volwassen cliënt dient men de kindcheck te doen (zie bijlage).

Stap 2

Collegiale consultatie
Bij twijfel: Veilig Thuis
(anoniem)
Bij twijfel: letseldeskundige

Wie: de hulpverlener doet collegiale consultatie, heeft overleg met de aandachtsfunctionaris, heeft contact met Veilig Thuis en geeft (indien van toepassing) signaal in verwijsindex en documenteert.

Stap 3

Gesprek met
cliënt/betrokkenen

Wie: de betreffende hulpverlener heeft gesprek met de cliënt/betrokkenen en documenteert.

Stap 4

Wegen van het geweld.
Bij twijfel: altijd Veilig Thuis
bespreken met betrokkenen

Wie: de hulpverlener beoordeelt de risicotaxatie, heeft contact met Veilig Thuis en beslist over wel/niet melden en documenteert.

Stap 5
Afwegingskader

Wie: de hulpverlener beoordeelt de risicotaxatie, heeft contact met Veilig Thuis en beslist over wel/niet melden en documenteert.

Omschrijving van de stappen 1 t/m 5

Stap 1

Probeer zo concreet mogelijk te omschrijven welk gedrag het kind, de oudere of anderen (omgeving) laat zien waardoor jij je zorgen maakt. Kom met feiten en vermeld de bron indien er informatie wordt vastgelegd die van anderen komt.

De kindcheck:

De kindcheck is onderdeel van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Doel van de kindcheck is om meer kinderen in beeld te brengen die ernstig risico lopen mishandeld of verwaarloosd te worden door de situatie waarin hun ouder(s) verkeert of verkeren. De kindcheck vindt plaats in stap 1 van de meldcode.

De kindcheck geldt voor alle professionals die onder de Wet verplichte meldcode vallen.

De kindcheck is gericht op professionals die contacten hebben met volwassen cliënten en niet met hun kinderen en daarom ook niet beschikken over kindsignalen.

De kindcheck is in alle gevallen aan de orde waarin de professional zich, vanwege de ernstige situatie van zijn volwassen cliënt, zorgen maakt over mogelijk aanwezige minderjarige kinderen. De kindcheck geldt als een professional meent dat er, vanwege de toestand van zijn volwassen cliënt, risico's zijn op ernstige schade voor kinderen of een bedreiging van de veiligheid van kinderen die afhankelijk zijn van de zorg van cliënt. Zo geldt de kindcheck bijvoorbeeld in geval van een ernstige (chronische) depressie, zware verslaving, (dreigende) huisuitzetting, geweld tussen huisgenoten, suïcidepoging.

NB: Ook het contact met een adolescent waarbij de professional zich zorgen maakt over eventueel aanwezige broertjes en zusjes in het gezin kan aanleiding zijn voor het uitvoeren van de kindcheck; De kindcheck geldt ook voor zwangere vrouwen.

Heb je twijfels over de veiligheid van de kinderen? Dan doorloop je de stappen van de meldcode. Je legt eerst vast door welke signalen bij de ouder je twijfelt over de veiligheid van de kinderen. Daarna volg je de verdere stappen van de meldcode die ervoor zorgen dat er ook verder onderzoek plaatsvindt en dat er, zo nodig, passende hulp komt.

Stap 2

Collegiale consultatie:

Het is belangrijk dat de signalen goed geduid worden. Daartoe kun je overleggen met één of meerdere collega's of evt. in je intervisiegroep en/of met de aandachtsfunctionaris. Je kunt op basis van anonieme cliëntgegevens overleggen met "Veilig Thuis". Verder kun je, als er sprake is van letsel, het LECK (Landelijk expertisecentrum Kindermishandeling) om advies vragen. Specifieke vragen worden alleen telefonisch beantwoord op nr. 0900- 4445444. Consulten kunnen worden aangevraagd. Je kunt dan naar één van de drie ziekenhuizen die bij LECK zijn aangesloten; AMC Amsterdam, UMC Utrecht en Erasmus MC Rotterdam. Via de e-mail info@leck.nu worden alleen algemene vragen beantwoord.

Stap 3

Gesprek met de cliënt.

Een gesprek met de cliënt over jouw zorgen is van groot belang.

1. Je legt jouw cliënt het doel van jouw gesprek uit.
2. Je bespreekt de signalen, d.w.z. de feiten die je hebt vastgesteld en de waarnemingen die je hebt gedaan.
3. Je nodigt de cliënt uit hierop te reageren.
4. Daarna kun je komen met een interpretatie.

Vind je het lastig om het gesprek aan te gaan, dan kun je steun vragen van de aandachtsfunctionaris of van Veilig Thuis in jouw regio.

Geen gesprek met de cliënt

Is er sprake van een situatie waardoor de veiligheid van één van de betrokkenen in het geding komt, dan kun je afzien van een gesprek. Heb je het vermoeden dat jouw cliënt het contact zal verbreken en uit het zicht raakt indien je het gesprek aangaat. Ook dan kun je er voor kiezen het gesprek niet aan te gaan. Dat wil niet zeggen dat je dan niets meer doet. Je gaat verder met de stappen van de meldcode.

Als jouw cliënt nog jong is, is het ook van belang het gesprek aan te gaan, tenzij je de inschatting maakt dat dit té belastend wordt. Je beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en/of mogelijk is. Overleg zo nodig met een collega of Veilig Thuis.

Stap 4

Wegen van het geweld of kindermishandeling

Na alle informatie die je inmiddels verkregen hebt, dien je het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling in te schatten. Ook maak je een inschatting van de aard en de ernst van het geweld. Indien je de beschikking hebt over een risicotaxatie-instrument, dan gebruik je dit bij jouw weging. Indien je twijfelt kun je de aandachtsfunctionaris om advies vragen. Ook kun je Veilig Thuis raadplegen. Risicotaxatie-lijsten zijn o.a. de [LIRIK Licht instrument risicotaxatie](#) van Nederlands jeugd instituut en de [kindcheck](#).

Stap 5

5 afwegingen in stap 5 van de meldcode

1. Heb je op basis van de stappen 1 t/m 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling ?
Nee: Dan sluit je het af en legt het vast in het dossier.
Ja: Ga verder met afweging 2.
2. Schat je op basis van de stappen 1 t/m 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid?
Nee: Ga verder met afweging 3
Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 t/m 5 doorloop je samen met Veilig Thuis.
3. Ben je in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden
Nee: melden bij Veilig Thuis.
Ja: Ga verder met afweging 4.
4. Aanvaarden de betrokkenen hulp en willen zij zich hiervoor inzetten?
Nee: Melden bij Veilig Thuis
Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.
5. Leidt de hulp die je biedt tot de gewenste resultaten ten aanzien van de veiligheid en het welzijn van alle betrokkenen?
Nee: Opnieuw melden bij Veilig Thuis
Ja: Hulp afsluiten met goede afspraken over de toekomstige veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

Het melden van mogelijke kindermishandeling en/of huiselijk geweld is een professionele norm en als zodanig noodzakelijk:

- **In ALLE gevallen van acute en/of structurele veiligheid.** (Deze norm is nieuw en vloeit voort uit de wijzigingen in het Besluit verplichte meldcode). Let hier op het woord ALLE. Dus in dit soort situaties altijd melden bij Veilig Thuis.
- **In alle ANDERE gevallen,** wanneer je meent dat jij niet de juiste hulp kunt bieden om wat voor reden dan ook, melden bij Veilig Thuis.
- **Wanneer je constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt, ondanks de hulp die je biedt,** melden bij Veilig Thuis.

Wanneer is er sprake van acute en/ of structurele onveiligheid

A: Acute onveiligheid

Je spreekt over acute onveiligheid als een persoon direct fysiek gevaar loopt en direct bescherming nodig heeft.

B: Structurele onveiligheid

Je spreekt van structurele onveiligheid wanneer er sprake is van herhaald geweld of het voortduren van onveilige situaties.

Voorbeelden van acuut onveilige situaties van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

(* risicotaxatie ontwikkeld voor Veilig Thuis door Vogtländer en van Arum 2015 & 2017)

- Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft.
- (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht of een poging daartoe.
- Poging tot verwurging.
- Wapengebruik.
- Geweld tijdens de zwangerschap.
- (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld, of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar.
- Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder ex-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, genitale vrouwelijke verminking)
- Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel.
- Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt. (Medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrekt. Medische klachten of afwijkingen daadwerkelijk veroorzaakt.
- Vrijheidsbepalende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen getroffen zijn.
- Acuut onveilige situatie of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs.
- Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/ of kindermishandeling.

C : Disclosure

We spreken over disclosure als slachtoffers, kinderen en/of volwassenen uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen. Of zich hierover uiten zonder hulp te vragen. Vaak is er dan sprake van een acute crisis en vreest het slachtoffer voor de veiligheid van zichzelf en/of mogelijke gezinsleden. In dergelijke situaties moet je heel omzichtig te werk gaan. Het kan zo zijn dat de situatie voor het slachtoffer verergert doordat er hulp is gevraagd. Denk b.v. aan (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, eerge relateerd geweld en ouderenmishandeling. Goed afstemmen met het slachtoffer en Veilig Thuis is heel belangrijk.

Voorbeelden van structurele onveilige situaties van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Het blijkt uit onderzoek (Samenwerkend Toezicht Jeugd 2016) dat structurele emotionele onveiligheid en de belemmeringen die dat geeft in de ontwikkeling van kinderen lang niet zo snel wordt gesignaleerd door beroepskrachten dan acute onveiligheid.

Bij structurele onveiligheid onderscheidt men meestal de volgende categorieën:

- Lichamelijk geweld
- Psychisch geweld

- Lichamelijke verwaarlozing
- Emotionele verwaarlozing
- Seksueel geweld
- Overige vormen van geweld en onveiligheid (zoals b.v. eengerelateerd geweld).

Toelichting bij de 5 afwegingen:

Afweging 1:

Het kan zijn dat je je toch zorgen maakt omdat je kind problematiek signaleert of pedagogische onmacht bij de ouders. Wordt de (emotionele) veiligheid van het kind echter volgens jou niet bedreigd en denk je hulp te kunnen realiseren dan kun je de meldcode afsluiten. Wel dien je deze conclusie en je vervolgstappen vast te leggen in het dossier.

Afweging 2:

Kom je tot der conclusie dat er sprake is van acute dreiging en/of structurele onveiligheid, of vang je signalen op van toekomstig huiselijk geweld of kindermishandeling dan **altijd** melden. Ook al ben je in staat zelf de juiste hulp te bieden of te organiseren, toch melden en verder overleggen over de te nemen stappen met Veilig Thuis.

Afweging 3:

Hier is de vraag of je in staat bent de juiste hulp te bieden. Uit ervaring en onderzoek is gebleken dat er in situaties van huiselijk geweld en/ of kindermishandeling een brede aanpak nodig is. Hulp moet gericht zijn op alle betrokkenen, zowel volwassenen als kinderen, plegers en slachtoffers. Het vraagt om een multidisciplinaire aanpak die gericht moet zijn op veiligheid. Met alle betrokkenen wordt samengewerkt in het maken, evalueren en uitvoeren van veiligheids- en hulpplannen. Er worden doelen afgesproken en termijnen waarbinnen de doelen moeten worden behaald.

Weeg zorgvuldig of je de juiste hulp alleen of binnen je team kunt bieden. Zo niet, dan is melden bij Veilig Thuis de norm.

Afweging 4:

Hier gaat het erom of alle betrokkenen bereid zijn hulp te aanvaarden en zich in willen zetten voor verandering/ verbetering van de situatie. Ook moet worden gekeken naar de mogelijkheden van alle betrokkenen. Meestal is dit niet direct duidelijk. Zijn er geen afspraken mogelijk, is er geen bereidheid om mee te werken aan veiligheids- en hulpverleningsplannen, dan wordt dit gemeld bij Veilig Thuis.

Afweging 5

Hier gaat het om de effecten van de hulpverlening. Zijn er resultaten geboekt? Om dit te kunnen vaststellen is het noodzakelijk om te kijken of de in de plannen vastgestelde doelen zijn behaald. Is de veiligheid in voldoende mate bereikt.

Melden bij Veilig Thuis indien:

- Doelen niet binnen de afgesproken termijn zijn behaald.
- De problematiek **groter blijkt** dan verwacht.
- De uitvoering van het veiligheids- en/of hulpverleningsplan is vastgelopen.

Wat gebeurt er na het melden

Veilig Thuis doet na een melding onderzoek naar de signalen. Zij zullen in gesprek gaan met jou en jouw cliënt(en). Zij kunnen hulp in gang zetten maar het kan ook zijn dat ze melden bij de Raad voor Kinderbescherming en/of aangifte doen bij de politie.

Deskundigheid eerge relateerd geweld/meisjesbesnijdenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eerge relateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. Je kunt een op het gebied van eerge relateerd geweld deskundige raadplegen of Veilig Thuis.

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijke of niet omkeerbare situaties. Neem in dergelijke gevallen direct contact op met een aandachtsfunctionaris eerge relateerd geweld bij de politie of een andere in uw eigen meldcode vermelde deskundige op dit specifieke terrein.

Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim

Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie met een cliënt of patiënt is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is. Dit is het geval bij ernstige vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken.

Meldrecht

De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt. Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld is dit in een meldrecht vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (art. 5.2.6 Wmo). Dit biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij Veilig Thuis te melden. Ook als zijn cliënt, patiënt of leerling daar geen toestemming voor geeft. Daarnaast biedt het meldrecht beroepskrachten de mogelijkheid om informatie over een cliënt, patiënt of leerling te verstrekken als Veilig Thuis daarbij in een onderzoek naar vraagt.

NB: Het wettelijk meldrecht geldt ook als er alleen meerderjarigen bij het huiselijk geweld zijn betrokken.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest.

Signalen van kindermishandeling (0-4 jaar)

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben.

Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- groeiachterstand
- voedingsproblemen
- ernstige luieruitslag
- slecht onderhouden gebit
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- oververmoeid
- vaak ziek
- ziektes herstellen slecht
- kind is hongerig
- achterblijvende motoriek
- niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind

- weinig spontaan
- passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- labiel
- erg nerveus
- hyperactief
- negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- negatief lichaamsbeeld
- agressief, vernielzucht

tegenover andere kinderen:

- agressief
- speelt weinig met andere kinderen
- wantrouwend
- niet geliefd bij andere kinderen

tegenover ouders:

- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

tegenover andere volwassenen:

- angst om zich uit te kleden
- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk contact
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- agressief
- overdreven aanhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

overig:

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

- onverschillig over het welzijn van het kind
- laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- troost het kind niet
- geeft aan het niet meer aan te kunnen
- is verslaafd
- is ernstig (psychisch) ziek
- kleedt het kind te warm of te koud aan
- zegt regelmatig afspraken af
- vergeet preventieve inentingen
- houdt het kind vaak thuis van school
- heeft irreële verwachtingen van het kind
- zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- sociaal isolement
- alleenstaande ouder
- partnermishandeling
- gezin verhuist regelmatig
- slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn

- verwondingen aan geslachtsorganen
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina of anus
- pijn in bovenbenen
- pijn bij lopen of zitten
- problemen bij plassen
- urineweginfecties
- seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken
- afkeer van lichamelijk contact
- maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik

Overgenomen uit: A. Wolzak, *Kindermishandeling - signaleren en handelen. Basisinformatie voor mensen die werken met kinderen*. Utrecht: NIZW, 2001 (4e druk), ISBN 90-5050-797-2

Signalen (kinderen van 4-12 jaar)

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben.

Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- groeiachterstand
- te dik
- slecht onderhouden gebit
- regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- oververmoeid
- vaak ziek
- ziektes herstellen slecht
- kind is hongerig
- eetstoornissen
- achterblijvende motoriek
- niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind

- timide, depressief
- weinig spontaan
- passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- labiel
- erg nerveus
- hyperactief
- negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- negatief lichaamsbeeld
- agressief, vernielzucht
- overmatige masturbatie

tegenover andere kinderen:

- agressief
- speelt weinig met andere kinderen
- wantrouwend
- niet geliefd bij andere kinderen

tegenover ouders:

- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

tegenover andere volwassenen:

- angst om zich uit te kleden
- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk contact
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- agressief
- overdreven aanhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

overig:

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- slechte leerprestaties
- rondhangen na school
- taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

- onverschillig over het welzijn van het kind
- laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- troost het kind niet
- geeft aan het niet meer aan te kunnen
- is verslaafd
- is ernstig (psychisch) ziek
- kleedt het kind te warm of te koud aan
- zegt regelmatig afspraken af
- vergeet preventieve inenting
- houdt het kind vaak thuis van school
- heeft irreële verwachtingen van het kind
- zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- sociaal isolement
- alleenstaande ouder
- partnermishandeling
- gezin verhuist regelmatig
- slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn

- verwondingen aan geslachtsorganen
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina of anus
- pijn in bovenbenen
- pijn bij lopen of zitten
- problemen bij plassen
- urineweginfecties
- seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken
- afkeer van lichamelijk contact
- maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

Overgenomen uit: A. Wolzak, *Kindermishandeling - signaleren en handelen. Basisinformatie voor mensen die werken met kinderen*. Utrecht: NIZW, 2001 (4e druk), ISBN 90-5050-797-2

Signalen (jongeren van 12-18 jaar)

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 12-18 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben.

Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- te dik
- slecht onderhouden gebit
- regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- oververmoeid
- vaak ziek
- ziektes herstellen slecht
- kind is hongerig
- eetstoornissen
- achterblijvende motoriek

Gedrag van het kind

- timide, depressief
- weinig spontaan
- passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- labiel
- erg nerveus
- hyperactief
- negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- negatief lichaamsbeeld
- agressief, vernielzucht
- overmatige masturbatie

tegenover andere kinderen:

- agressief
- speelt weinig met andere kinderen
- vluchtige vriendschappen
- wantrouwend
- niet geliefd bij andere kinderen

tegenover ouders:

- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders
- agressief

tegenover andere volwassenen:

- angst om zich uit te kleden
- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk contact
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- agressief
- overdreven aanhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

overig:

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- slechte leerprestaties
- rondhangen na school
- taal- en spraakstoornissen
- alcohol- en drugsmisbruik
- weglopen
- crimineel gedrag

Gedrag van de ouder

- onverschillig over het welzijn van het kind
- laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- troost het kind niet
- geeft aan het niet meer aan te kunnen
- is verslaafd
- is ernstig (psychisch) ziek
- kleedt het kind te warm of te koud aan
- zegt regelmatig afspraken af
- vergeet preventieve inenting
- houdt het kind vaak thuis van school
- heeft irreële verwachtingen van het kind
- zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- sociaal isolement
- alleenstaande ouder
- partnermishandeling
- gezin verhuist regelmatig
- slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn

- verwondingen aan geslachtsorganen
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina of anus
- pijn in bovenbenen
- pijn bij lopen of zitten
- problemen bij plassen
- urineweginfecties
- seksueel overdraagbare aandoeningen
- (angst voor) zwangerschap

Gedrag van het kind

- drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken
- afkeer van lichamelijk contact
- maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- veel wisselende seksuele contacten met leeftijdgenoten
- zoekt seksuele toenadering tot volwassenen
- prostitutie

Overgenomen uit: A. Wolzak, *Kindermishandeling - signaleren en handelen. Basisinformatie voor mensen die werken met kinderen*. Utrecht: NIZW, 2001 (4e druk), ISBN 90-5050-797-2